
ЗЕЛЕНЬКА О.П.,

доктор педагогічних наук, професор,
Львівський державний університет
внутрішніх справ,
м. Львів, Україна

ЗНАЧЕННЯ НАВЧАННЯ РЕФЕРУВАННЯ ІНШОМОВНИХ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНИХ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ У НЕМОВНИХ ВНЗ

Майбутні магістри повинні володіти певним рівнем інформаційної культури, прийомами роботи з іншомовними професійно спрямованими текстами, що дозволяють ефективно отримувати основну інформацію та відповідно використовувати її в своїй діяльності. Реферування як креативний мовленнєво-розумовий процес аналітичної переробки текстової інформації є необхідною передумовою навчання майбутніх магістрів опрацювання професійно спрямованих наукових текстів, важливим і ефективним методом підвищення мотивації навчання іноземної мови студентами магістратури, засобом оптимізації цього процесу, формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців.

Ключові слова: магістр, немовний ВНЗ, професійно спрямований науковий текст, наукове мовлення, реферування.

Будущие магистры должны обладать определенным уровнем информационной культуры, приемами работы с иностранными профессионально ориентированными текстами, которые позволяют эффективно получать основную информацию и соответственно использовать ее в своей деятельности. Реферирование как креативный рече-мыслительный процесс аналитической переработки текстовой информации является необходимым условием обучения будущих магистров обработке профессионально ориентированных текстов, важным и эффективным методом повышения мотивации обучения иностранному языку студентами магистратуры, способом оптимизации этого процесса, формирования коммуникативной компетенции будущих специалистов.

Ключевые слова: магистр, неязыковой ВУЗ, профессионально

ориентированный научный текст, научная речь, реферирование.

The future Masters must have a definite level of the information culture and use the certain methods of working with the foreign professionally oriented texts, which give the possibility to obtain the main information and accordingly use it in their activity. Reviewing as a creative speech and thinking process of the analytical processing of the text information is a necessary condition for teaching the future Masters to work with the professionally oriented texts, an important and effective method of raising the motivation of learning a foreign language by the students taking the Master's Course, and means of the optimization of this process and forming the communicative competence of the future specialists. Reviewing the professionally oriented texts makes it possible to control such skills of the students as defining the problem of the statement and its logic, determining the cause and result relations between the facts, the ability to compare the facts, revealing the argumentation of the statement, grouping the thoughts and facts, and summarizing what is written in the review.

Key words: *Master, non-linguistic higher educational establishment, professionally oriented scientific text, scientific speech, reviewing.*

Саме життя вимагає від освіти вирішення суспільних завдань і протиріч, що назріли протягом останнього століття. Необхідні кардинальні зміни, модернізація механізму, змісту освіти і форм її прояву. Нагальні потреби практики ХХІ століття, розвиток соціального знання, загальна трансформація світоглядних і моральних цінностей диктують відповідне оновлення національної системи освіти, що має закладати фундамент держави [7, с. 233]. Сучасний фахівець повинен систематично удосконалювати професійну та мовну культуру, набувати навичок і вмінь адаптуватися до умов нових відношень, які швидко змінюються, щоб виявити готовність до діалогу та асиміляції в міжкультурному просторі.

Важлива тема в галузі вищої освіти – підготовка магістрів, що передбачає інтеграцію науки та освіти через розвиток таких сучасних форм, як науково-освітні та навчально-наукові комплекси, а також перспективний прогноз кадрових потреб і різних галузей економіки, виробництва, суспільного життя, політики, культури тощо. Одним із суттєвих завдань підготовки магістрів для постіндустріальної економіки є формування інноваційного мислення фахівця. Інноваційне мислення – це цілісна сукупність творчої, стратегічної, системної і трансформаційної розумової діяльності, яка протікає на основі закономірнос-

тей міждисциплінарного знання [1, с. 59]. Система понять і суджень – це і є знання. Засвоєння та формування знань є продуктом мислення як процесу. Будь-яке навчання, в яких би формах воно не здійснювалося, завжди є необхідною і незамінною умовою формування та розвитку мислення. Саме в процесі навчання виникає, формується та розвивається мислення як пошук та відкриття суттєво нового. Вимоги, що стоять перед магістрами, стосуються їх умінь набувати нові знання, вміння, досвід успішно здійснювати необхідні дії на основі цих знань, розуміти суть і соціальну значущість своєї майбутньої професії, здатність до переоцінки накопиченого досвіду, наявність ціннісно-смыслового уявлення щодо змісту і результату діяльності, володіння культурою мислення, готовність працювати з міждисциплінарними проектами тощо. Таким чином, підготовка майбутніх магістрів передбачає набування студентами професійно значущих і особистісних якостей, формування в них загальнопрофесійних, професійних та загальнокультурних компетенцій, складовими яких є інформаційна, дослідна, пошукова, мовленнєва, інтелектуальна, комунікативна, соціокультурна тощо компетенції. У цьому значна роль відводиться навчанню іноземної мови, що впливає на професійне становлення фахівців, оптимізацію якості їх професійної підготовки в обраній галузі знань. Нагальною залишається проблема удосконалення професійно орієнтованого навчання іноземної мови майбутніх магістрів; переосмислення шляхів та умов формування їх професійної компетентності з орієнтацією на майбутню професійну діяльність; подолання існуючих протиріч між потребами суспільства, що постійно зростають, і ще досить низькою готовністю фахівців-магістрів до використання іноземної мови як засобу професійного спілкування; раціоналізації науково-методичного забезпечення навчального процесу з іноземної мови для майбутніх магістрів; урахування умов удосконалення професійно орієнтованого навчання іноземної мови як складової формування загальної професійної компетентності майбутніх магістрів.

Освітні програми підготовки магістрів передбачають: дослідницькі – поглиблення досліджень в одній з наукових галузей; професійні – розвиток професійних і формування управлінських компетенцій у певній галузі професійної діяльності; кар'єрні – удосконалення отриманих теоретичних знань і практичного досвіду для кар'єрного зростання і підготовки до здійснення управлінської діяльності [8, с. 23]. Студенти, які отримують ступінь магістра, повинні володіти поглибленими теоретичними та практичними знаннями в обраній спеціалізованій галузі, високим рівнем навичок і вмінь, пов'язаних з обраним фахом, низкою професійних умінь, умінь, що стосуються вербальної та розумової діяльності, набутих завдяки самостійному та наполегливому навчанню і дослідженню. Формування магістра відбувається в процесі теоретичної, практичної та наукової підготовки. В результаті цього майбутні магістри будуть

здатними займатися такими видами професійної діяльності, як науково-дослідна, практична, проектно-інноваційна, організаційно-управлінська, педагогічна та креативна.

Для здійснення перерахованих видів професійної діяльності серед основних передумов необхідно зазначити одну з найголовніших – навчання різних видів (вивчаюче, ознайомче, оглядове та пошукове) читання професійно спрямованої літератури та її опрацювання – складання плану, реферування та анотування текстів, реферативний переклад іншомовних текстів тощо, що спрямовано на кінцеві професійні функції майбутніх магістрів. Необхідно визнати, що читання – основне знаряддя навчання у вищій школі. Читання як вид мовленнєвої діяльності є складним умінням. Оволодіння цим умінням передбачає навчання певного комплексу цілеспрямованих дій. Майбутнім магістрам необхідні різні навички читання і вміння пристосовувати читання до потреб викладеного матеріалу. Вони повинні бути здатними визначити основну ідею прочитаного; зрозуміти принципи, викладені в тексті; прослідкувати за послідовністю і логікою описаних фактів, аргументів, причин тощо. Вони повинні вміти визначити основні положення, вибрати відповідні деталі, які підтримують основну ідею, та визначити взаємовідношення ідей у тексті. Вони повинні визначити організацію плану автора, зробити певні висновки на основі фактів та представленого для них досвіду автора, оцінити його погляди. Студенти повинні вміти читати активно та вдумливо.

Процес розуміння наукового тексту має цілу низку особливостей, оскільки наукове мовлення суттєво відрізняється від інших функціональних стилів своїми законами функціонування мовних засобів, своєю системою норм відбору і поєднання цих засобів, своєю специфічною організацією повідомлення. Науковому стилю притаманні такі риси, як об'єктивність, логічність, узагальнення, безособовість, однозначність. Частота вживання тих чи інших мовних одиниць виступає тут як прояв якісних властивостей цього різновиду мовлення. Головною ознакою лексики наукового стилю мовлення є значна кількість термінологічних одиниць, які слугують точності та лаконічності висловлювання. Особливостями наукового тексту на граматичному рівні є синтаксична точність, необхідна для чіткого вираження думок та їх логічних зв'язків, препозитивне використання іменних означальних груп, широке вживання дієприкметникових, герундіальних та інфінітивних зворотів, часте використання пасивного стану, а також специфіка вживання дієслів. Об'єктивність наукового тексту, його безособовість є не тільки стильовою рисою, але й вимогою наукового стилю, яка склалася історично, що зумовлено цілями, задачами та змістом наукового викладу. В центрі уваги знаходиться не автор і його ставлення до предмета опису, а сам процес або явище.

Наукове мовлення у порівнянні з іншими функціональними стилями пере-

дає найскладніший тип мислення – наукове пізнання дійсності. Основна та єдина функція цього стилю – інтелектуально-комунікативна. Метою наукового викладу є передача суми знань, які стосуються певної галузі, повідомлення про нові результати дослідження, доказ певних гіпотез і положень, що і складає зміст наукового тексту.

Мета опанування читанням іншомовних професійно спрямованих наукових текстів у магістратурі – навчити майбутніх магістрів, як отримувати інформацію ефективно, швидко і з її повним розумінням. Для цього студентам у значній мірі знадобиться вміння складати реферат, тобто визначати основні положення змісту оригіналу і скорочення несуттєвої інформації, яка не належить до основної ідеї; як узагальнення найціннішої інформації. Навчання реферування – ефективний спосіб навчання читанню і пошуку інформації в тексті. Використовуючи прийоми реферування, можна вдосконалити рефлексії наукового інформаційного пошуку [6, с. 108]. Реферат дає читачеві короткий огляд змісту. Сюди входить відповідний опис теми, а також загальної перспективи, аргументації чи мети. Реферат – текст, побудований на основі смислової компресії першоджерела з метою передачі його основного змісту [4].

Питання, пов'язані з навчанням студентів реферування текстів, відповідних матеріалів, статей чи книг, зокрема професійного спрямування, як засобу формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців, значення цього виду роботи в їх комплексній підготовці, особливості навчання реферування професійно спрямованої літератури іноземною мовою тощо розглядають у своїх працях такі науковці, як І. Алещанова, Т. Берестова, Л. Бурдоленко, А. Вейзе, Н. Гетьман, А. Гончаренко, Л. Дубровіна, Н. Калашнік, Е. Каргіна, Н. Кушнарєнко, О. Лазаренко, К. Мацкевич, Я. Рецкер, З. Руслякова, Г. Салтовська, Т. Самойленко, М. Сорока, А. Яковенко та інші. Проте, беручи до уваги потребу опрацьовувати велику кількість інформації, необхідно продовжити різнопланові дослідження цього методу її обробки, зокрема проаналізувати важливість реферування іншомовної професійно спрямованої літератури у підготовці майбутніх магістрів.

Майбутнім магістрам необхідно володіти певними прийомами роботи з іншомовними професійно спрямованими текстами, що дозволяють ефективно отримувати основну інформацію та відповідно використовувати її в своїй діяльності. Отже, вони повинні володіти певним рівнем інформаційної культури, що визначається як компонент загальної культури особистості, суспільства чи певної його частини, що виявляється в усіх можливих видах роботи з інформацією, таких як її отримання, накопичення, кодування, переробка, створення на цій основі якісно нової інформації, її трансляція та практичне використання [3, с. 31-32].

Реферування може використовуватися з різною метою: як певний вид

вправ, спрямованих на формування мовних навичок і розвиток умінь академічного письма, що дозволяє перевірити розуміння змісту прочитаного та опрацьованого, здатність стисло викласти основні положення та ідеї тексту, зрозуміти його структуру, писемні навички, необхідні для того, щоб створити добре написаний текст; як необхідна передумова для проведення певного дослідження, коли є потреба познайомитися з працями багатьох авторів, які працюють над подібною темою; як оцінка початкового тексту, коли інші люди визначають, чи потрібна їм ваша праця та чи відповідає вона їх вимогам; у бібліотеці реферат може бути потрібним для складання каталогу.

До основних позитивних сторін навчання реферування іншомовних наукових професійно спрямованих текстів студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» можна віднести:

- розвиток у студентів розумової активності, формування в них здатності і готовності брати участь у міжкультурній комунікації, написання хорошого реферату може бути складною інтелектуальною працею;
- дотримання точності у викладі матеріалу свідчить про те, що студенти прагнуть до чесності, розсудливості, збалансованості, тобто тих наукових якостей, які є важливими для розвитку та удосконалення мислення;
- сприяння розвитку логічності викладу матеріалу;
- стимулювання ресурсів особистості, формування в студентів стійких позитивних емоцій;
- активізація потенційних міжпредметних можливостей оволодіння іноземною мовою;
- сприяння підвищенню мотивації студентів до навчання іноземної мови та необхідності читання іншомовної професійно спрямованої літератури;
- сприяння розумінню та короткому, чіткому, логічному та зрозумілому поясненню подій, фактів, даних тощо співрозмовникам і вмінню задавати запитання для того, щоб отримати такий же короткий виклад інформації від них;
- можливість використання реферування як форми проміжного та кінцевого контролю, що уможливорює виявлення ефективності прикладного використання набутих професійних умінь аналізу та систематизації під час вирішення поставлених завдань і поєднання процесів освіти та навчання з самоосвітою та самонавчанням [2];
- сприяння особистісному зростанню студентів, ознайомлення їх з реальними країни, мова якої вивчається;
- реферування може ефективно використовуватися як вид письмової роботи під час навчання письма.

Як метод активного навчання реферування використовується для формування та розвитку таких умінь і навичок студентів:

- студенти вчатьсЯ визначати основні положення, ідеї, необхідну інформацію, думки тексту, деталі – як ілюстрацію, що підтверджує основну думку; факти чи деталі, що стосуються певної теми, питання тощо. Стиснення, згортання інформації в процесі реферування здійснюється в ході наукової обробки документів і безпосередньо пов'язане з його аналізом та вилученням найважливіших змістовних відомостей: основних положень, фактичних даних, результатів, висновків [5, с.137];
- вони набувають умінь узагальнювати факти, викладені в тексті;
- студенти також вчатьсЯ співвідносити окремі частини тексту (організувати викладені факти чи події в логічній, хронологічній тощо послідовності; групувати факти; визначати зв'язок між подіями, фактами; знаходити початок і кінець «теми» тощо);
- вони повинні навчитися визначати мету викладеної інформації;
- для того, щоб написати реферат, студентам необхідно навчитися спочатку складати план, а потім його наповнювати відповідною релевантною інформацією;
- вони повинні бути здатними викласти оригінальний матеріал своїми словами, використовуючи такі прийоми, як перефразування, узагальнення, компресія, цитування;
- реферат повинен бути розсудливим і неупередженим викладом оригіналу без будь-яких коментарів та оцінок, містити короткий вступ та висновки;
- студенти повинні навчитися робити помітки;
- студенти повинні мати достатній не лише термінологічний запас, що стосується тієї чи іншої галузі знань, але й достатньо широкий запас загальнонаукових термінів та загальнонавжваної лексики;
- вони повинні володіти вміннями розпізнавати та використовувати, а в разі потреби переробляти граматичні явища, характерні для наукового стилю;
- вони повинні вчитися викласти матеріал логічно та послідовно, щоб його можна було легко прочитати. На думку англійського філософа XVII століття Джона Локка, логіка є анатомією мислення, без якого немислимий процес навчання, оскільки мислення є відображення дійсності на основі чуттєвого досвіду, а також психічна діяльність.

Таким чином, іншомовна підготовка майбутніх магістрів є цілісною, розвиваючою структурою, безпосередньо пов'язаною з формуванням загальної професійної компетентності фахівців, орієнтованої на їх кінцеву професійну діяльність. Реферування іншомовних професійно спрямованих текстів як креативний мовленнєво-розумовий процес аналітичної переробки текстової інформації, заснований на мовній компетенції, є необхідною передумовою навчання

майбутніх магістрів опрацювання професійно спрямованих наукових текстів, що мають свої характерні особливості. Опрацювання смислової інформації іншомовного наукового професійно спрямованого тексту з метою отримання важливої релевантної інформації, яка максимально відображає зміст вихідного тексту, свідчить про належне володіння студентами іноземною мовою, про сформоване вміння зрілого читання. Реферування є важливим і ефективним методом підвищення мотивації навчання іноземної мови студентами магістратури, засобом оптимізації цього процесу, формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців. Під час реферування здійснюється контроль над такими вміннями студентів, як визначення проблеми викладу, встановлення логіки викладу, встановлення причиново-наслідкових відношень між викладеними фактами, вміння порівнювати та зіставляти факти, виявляти аргументацію викладу, групувати думки та факти, узагальнювати викладене в рефераті.

Список використаних джерел:

1. Агранович Б.Л. Вызовы и решения: подготовка магистров для постиндустриальной экономики / Б.Л. Агранович // Инженерное образование. – 2011. – № 8. – С. 56-61.
2. Алещанова И.В. Реферирование газетных текстов как модульный сегмент учебной дисциплины «Иностранный язык» / И.В. Алещанова, Л.М. Бурдоленко // Новые образовательные системы и технологии обучения в вузе: Сб. науч. тр. – Волгоград: Волгоградский техн. ун-т, 2002. – С. 177-180.
3. Берестова (Матвеева) Т.Ф. Библиографическая деятельность библиотеки: конспекты лекций по темам: «Текущее библиографическое информирование», «Информационно-библиографическое обучение» и др. / Т.Ф. Берестова (Матвеева). – Челябинск: [б.и.], 1999. – 113 с.
4. Вейзе А.А. Чтение, реферирование и аннотирование иностранного текста: учеб. пособие / А.А. Вейзе. – М.: Высш. шк., 1985. – 127 с.
5. Власова Г.В. Аналітико-синтетична переробка інформації / Г.В. Власова, В.І. Лутовинова, Л.І. Титова. – К.: ДАККК, 2006. – 291 с.
6. Калашнік Н.Г. Теорія та практика перекладу. Вступ до спеціальності: навчальний посібник / Н.Г. Калашнік, Н.О. Гетьман. – Запоріжжя: ВАТ «Мотор-Січ», 2004. – 314 с.
7. Овсянкіна Л.А. Проблеми модернізації сучасної української освіти і формування ціннісних орієнтацій особистості: філософський аналіз / Л.А. Овсянкіна // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – 2013. – Вип. 31. – Дод. 1. – Т. 1 (43). – С. 232-238.
8. Смовженко Т.С. Новая концепция подготовки магистров в Украине / Т.С. Смовженко // Вестник Финансового университета. – 2010. – № 3. – С. 22-25.

Transliteration of References:

1. Agranovitch B.L. Vyzovy i resheniya: podgotovka magistriv dlya postindustrialnoy ekonomiki / B.L. Agranovitch // Inzhenernoe obrazovanie. – 2011. – # 8. – S. 56-61.
2. Aleshchanova I.V. Referirovaniye gazetnykh tekstov kak modulnyy segment uchebnoy distsipliny "Inostranny yazyk" / I.V. Aleshchanova, L.M. Burdolenko // Novye obrazovatelnye sistemy i tekhnologii obucheniya v vuze: Sb. nauch. tr. – Volgograd: Volgogradskiy tekhn. un-t, 2002. – S. 177-180.
3. Berestova (Matveeva) T.F. Bibliograficheskaya deyatelnost biblioteki: konspekty lektsiy po temam: "Tekushchee bibliograficheskoe informirovaniye", "Informatsionno-bibliograficheskoe obuchenie" i dr. / T.F. Berestova (Matveeva). – Chelyabinsk: [b.i.], 1999. – 113 s.
4. Veyze A.A. Chtenie, referirovaniye i annotirovaniye inostrannogo teksta: ucheb. posobie / A.A. Veyze. – M.: Vyssh. Shk., 1985. – 127 s.
5. Vlasova G.V. Analitiko-syntetichna pererobka informatsiy / G.V. Vlasova, V.I. Lutovynova, L.I. Tytova. – K." DAKKK, 2006. – 291 s.
6. Kalashnik N.G. Teoriya ta praktyka perekladu. Vstup do spetsialnosti: navchalnyy posibnyk / N.G. Kalashnik, N.O. Getman. – Zaporizhzhya: VAT "Motor-Sich", 2004. – 314 s.
7. Ovsyankina L.A. Problemy modernizatsiyi suchasnoyi ukrayinskoyi osvity i formuvannya tsinnisnykh oriyentatsiy osobystosti: filosofskiy analiz / L.A. Ovsyankina // Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti integratsiyi do yevropeyskogo osvitynogo prostoru. – 2013. – Vyp. 31. – Dod. 1. – T. 1 (43). – S. 232-238.
8. Smovzhenko T.S. Novaya kontseptsiya podgotovki magistriv v Ukraine / T.S. Smovzhenko // Vestnik Finansovogo universiteta. – 2010. – # 3. – S. 22-25.

Zelenska O.P.

**Dr. of Pedagogy, Professor, Professor of the Department of Language Training,
Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine**

**The importance of teaching reviewing the foreign professionally oriented
scientific texts to future Masters at the non-linguistic higher educational
establishments**

opzelenska@rambler.ru